

ПЕРШІ ЕВОЛЮЦІЙНІ ВІХИ СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ КОРПОРАЦІЯМИ

Облікова система завжди виступала основним джерелом для прийняття рішень в корпоративних структурах з моменту їх виникнення. Хоча окремі вчені пропонують гіпотезу про можливість існування корпоративних структур ще в Стародавній Греції та Римі, а також припускають їх значне поширення в середньовічній Італії та Нідерландах, досить складно визначити роль бухгалтерського обліку в їх функціонуванні, оскільки до нашого часу або взагалі не збереглись їх облікові реєстри чи звітність, або ж такої інформації досить мало і вона не дозволяє проаналізувати її значення в функціонуванні корпоративних структур.

Арінушкін Н. відмічає з цього приводу, що для історії рахівництва до половини XV-го століття особливе значення мали: 1) Торгові книги Віко ван-Гельдерсен (1367-1408 рр.); 2) Книги А. Фуггера (1413-1427 рр.); 3) Книги О. Руланда (1444-1463) [1, с. 209].

Суттєвим поштовхом в розвитку корпоративних структур і у вдосконаленні системи їх управління стало поширення в Західній Європі подвійної бухгалтерії після виходу наукової праці Л. Пачолі «Трактат про рахунки і записи» (1494 р.). Завдяки винайденню у 1468 р. книгодрукування протягом XV-го століття ця праця зі значними змінами і доповненнями була популяризована в провідних європейських країнах. Таким чином, подвійна бухгалтерія набула значного розвитку в колоніальних корпоративних структурах, які починаючи з другої половини XVII-го століття почали публікувати баланси, що відображали їх майновий стан і структуру капіталу. Однак, за відсутності системи регулювання облікової практики були відсутніми вимоги з регулярності складання балансів.

Згідно досліджень Царука В. Ю. уже в період зародження корпоративного обліку (друга половина XVII-го століття) починають виникати перші корпоративні конфлікти, пов'язані з відсутністю регулярності надання облікової інформації власникам [5, с. 17].

Дану тезу підтверджує Д. А. Львова, вказуючи, що бухгалтерський облік в акціонерних компаніях став предметом зловживань чи не з початку їх заснування [3, с. 54].

У XVIII столітті в статуті багатьох європейських компаній включаються вимоги щодо регулярності складання звітності та необхідності її затвердження загальними зборами акціонерів. Як відмічає Н. Арінушкін, вимоги щодо щорічного складання звіту та подання його на затвердження на загальних зборах наводяться в статуті Датської Левантійської компанії (1763 р.), Французької індіанської компанії (1765 р.), Товариства морської торгівлі (Пруссія) (1772 р.) [1, с. 217].

Хоча перші спроби регламентації процедури обов'язкового складання балансу як елемента інвентаризаційного опису можна побачити ще в праці Ж. Саварі «Досконалий купець» (1672 р.), однак саме у XIX-му столітті з'являються перші законодавчі вимоги щодо обов'язковості складання і оприлюднення балансів корпоративними структурами.

Так, у Великобританії в 1844 році було видано «Акт про акціонерні компанії», в якому вперше в Європі регламентувалась процедура складання балансу та його перевірка. Згідно даного документу директори повинні були забезпечити: достовірне ведення бухгалтерських книг; формування балансу, який має бути повним і справедливим; презентацію балансу на щорічних зборах акціонерів; надсилання балансу кожному акціонеру; аудит бухгалтерських записів та балансу [5, с. 18].

Саме у цей період розпочалась еволюція розвитку концепції стратегічного управління, зумовлена формуванням корпоративного сектору в США, яка значно змінила підходи до облікового забезпечення корпорацій. Це стало однією із причин розвитку бухгалтерського обліку і звітності в контексті еволюції парадигм управління підприємством [2, с. 3].

Можна припустити, що основною метою таких новацій була необхідність ліквідації існуючих зловживань в корпоративній сфері (приміром, залізнична афера Дж. Хадсона), створення передумов для формування надійної інформації, яку можна використовувати інвестор і позичальникам при прийнятті рішень з вкладення капіталу, а також зменшення ризиків під час акціонерних емісій. Важливим з позицій корпоративного управління стали повноваження директора корпорації щодо права виконувати представницьку функцію. Однак, у новому «Акті про компанії» (1956 р.) була відмінена обов'язковість складання корпораціями балансу і проведення його аудиту.

Список використаних джерел

1. Аринушкинъ Н. Балансы акционерныхъ предприятий. Юридическая и бухгалтерская природа баланса, въ связи с нормами русскаго финансово-податного обложения. М.: Изданіе юридическаго книжнаго магазина «Правовѣдъніе» И.К. Голубева, 1912. 240 с.
2. Бруханський Р. Ф. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного менеджменту в сільському господарстві: теоретико-методологічні основи: автореф. дис...докт. екон. наук: 08.00.09 / Р. Ф. Бруханський; Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України, К., 2015. 37 с.
3. Львова Д.А. Акционерные компании: история злоупотреблений в учете. Бухгалтерский учет. 2006. № 18. С. 54-61.
4. Царук В. Ю. Сутність корпоративного управління: облікові аспекти. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2018. Випуск 3-4. С. 92-100.
5. Царук В. Ю. Історичні засади розвитку бухгалтерського обліку як елемента системи корпоративного управління. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 15-25.